

En pludselig masseforekomst af *Sepia*-skaller ved Færøerne i foråret 1923.

Af
R. Spärck.

(Meddelt i mødet d. 9de novbr. 1923.)

Zoologisk museum modtog i foråret 1923 fra forskellig side forespørgsler om, hvad det var for ejendommelige skaller, som i betydeligt antal begyndte at drive i land flere steder på Færøerne. En undersøgelse af skallerne viste, at disse hidrørte fra *Sepia officinalis* L. Da skallerne efter alle hjemmelmænds eenstemmige udsagn var aldeles ukendte for den færøiske befolkning, og da der ej heller i litteraturen kunde findes nogen oplysning om, at sådanne skaller var fundet på Færøerne, mente jeg, at en nøjere undersøgelse af fænomenet vilde have nogen interesse. Jeg henvendte mig til flere af de, der havde indsendt forespørgsler til museet, og bad dem søge at skaffe nøjere oplysninger om, hvor og hvornår skallerne drev ind, i hvor stort antal o.s.v. Fra d'hr. læge R. K. Rasmussen, Ejde, og overretssagfører P. Effersøe, Thorshavn, har museet modtaget adskillige særdeles værdifulde oplysninger, der delvis ligger til grund for nedenstående lille meddelelse.

Skallerne, af hvilke en halv snes stykker blev sendt til museet, lignede i størrelse og øvrige udseende de *Sepia*-skaller, der undertiden driver op på den jyske vestkyst, Længden af de skaller, jeg har set, lå mellem 130 og 180 mm. De bar i nogen grad præg af at have ligget i vandet (kanterne undertiden slidt af o.lgn.); enkelte var grønlig på grund af grønalgebevoksning, andre helt hvide. Så godt som alle skallerne havde på undersiden nogle særdeles karakteristiske tresidede fordybninger. Efter hvad hr. mag. scient. R. Hørring elskværdigst har gjort mig opmærksom på, må disse fordybninger være fremkommet ved fuglebid, formentlig hid-

rørende fra måger. Også på en del af de på den jyske vestkyst ilanddrevne skaller, som findes i Zool. museum, er der sådanne mærker, og for disses vedkommende kunde det påvises, at de ganske nøje passede til overnæbbets form hos *Larus marinus*. På de færøiske skaller var fordybningerne gennemgående mindre, og må derfor antages at stamme fra mindre mågearter.

På grund af skallernes ofte ret ødelagte tilstand er det vanskeligt med sikkerhed at afgøre, til hvilken af de i sin tid af Lafont (1869 p. 11, 1871 p. 237) opstillede varieteter eller småarter (thi om andet drejer det sig næppe) de bør henregnes. Posselt (1893 p. 142) har i sin tid henført de i Danmark ilanddrevne til *S. Fillioux* Laf. Af de færøiske skaller tilhørte ingen *S. officinalis* s. s.; efter størrelsen må de tilhøre *S. Fillioux*, men de har ikke altid (lige så lidt som de danske) den regelmæssige begrænsning af det sribede parti, som efter Cuénot (1917 p. 323) skal være karakteristisk for denne form. Ligeledes synes det sribede parti, såvidt det kan ses til trods for den slette konserveringstilstand, hos adskillige eksemplarer at nå betydeligt over skallens midte, således som det skal være karakteristisk for *S. Fischeri* Laf. Der er således mulighed for, at begge de sidstnævnte former *Fillioux* og *Fischeri* er repræsenterede i det færøiske materiale.

Som ovenfor nævnt drev skallerne i land i foråret 1923. Ifølge meddelelse fra læge Rasmussen er de første skaller drevet ind i vigen nord for Ejde (Østerø) d. $13\frac{1}{2}$, den sidste skal drev ind her d. $25\frac{1}{5}$. Heller ikke fra andre steder har jeg fået oplysning om, at skallerne er drevet ind før eller efter de nævnte datoer. Fra den omtalte vig, Mølen, nord for Ejde, har læge Rasmussen skaffet særdeles nøjagtige oplysninger (ved at betale for de skaller, der bragtes ham) både om hvilke dage, skallerne drev ind, og i hvor stort antal. Resultatet var følgende:

	Antal skaller		Antal skaller	
$13\frac{1}{2}$	6	$23\frac{1}{4}$	6	} Stærk nordl. og nordøstvind
$14\frac{1}{2}$	2	$25\frac{1}{4}$	17	
$18\frac{1}{2}$	3	$26\frac{1}{4}$	32	
Ca. $21\frac{1}{2}$	2	$27\frac{1}{4}$	0	Sydlig vind
Ca. $27\frac{1}{2}$..	3	$28\frac{1}{4}$ — $10\frac{1}{5}$...	ganske enkelte	Skiftende vind
$4\frac{1}{3}$	5	$11\frac{1}{5}$	1	Nordlig vind
$16\frac{1}{4}$	1	$12\frac{1}{5}$ — $17\frac{1}{5}$	25	Nordøstlig vind
$21\frac{1}{4}$	1	$25\frac{1}{5}$	1	

I denne lille vig er der altså inddrevet over 105 skaller, størstparten i dagene $^{25-26/4}$ og $^{12-17/5}$, i begge tilfælde med stærk nordøstlig vind. Ifølge læge Rasmussens oplysninger er der endvidere drevet skaller ind på følgende steder på den nordlige del af Strømø og Østerø: Tjørnevig, Haldersvig (de første d. $^{18/2}$), Langesand, Strømnæs, Kvalvig, Thorsvig, Øre, Nordskaale, Svinaa, Ejde (kun 1 skal, $^{28/4}$, sydl. vind), Gjov, Funding, Fundingsbotn ($^{23/4-26/4}$, ca. 50 skaller), Eldervig, Andefjord, Fuglefjord, Lervig, Gøte. Ifølge meddelelse fra overretssagfører P. Effersøe er der drevet skaller ind ved Thorshavn, på Nolsø (ca. 300, medio marts—medio maj, kun med sydøstlig vind), Hestø, Kolter (kun enkelte skaller), Skarvenæs på vestsiden af Sandø, Husvig på østsiden af Sandø (begge steder mange skaller, ved Skarvenæs kunde man på stranden samle en halv spand på een dag), Midvaag, Sørvaag (slutningen af februar—medio maj, vestlig vind). Fra de nordøstlige øer og fra Suderø haves ingen oplysninger, fra Vestmanhavn på nordvestsiden af Strømø oplyses, at ingen skaller er drevet ind. Efter dette synes skallerne at være drevet ind praktisk talt over alt, i hvert fald på de midterste øer, dog mest på de mere åbne kyster, i ringere grad i de smalle sunde mellem visse øer. Efter de nævnte tal må det for det samlede område dreje sig om tusinder af skaller, navnlig da et meget stort antal ifølge forskellige beretninger knuses i brændingen og således ikke driver op.

Som ovenfor nævnt var *Sepia*-skallerne aldeles ukendte for befolkningen på Færøerne, hvor ingen erindrede forhen at have set sådanne skaller drive ind. Dette stemmer ganske med, hvad der i litteraturen findes oplyst angående udbredelsen af *Sepia officinalis*. Mørch (1868 p. 101) omtaler ikke i sin oversigt over Færøernes bløddyr (hvor Steenstrup har skrevet afsnittet om blæksprutterne) *Sepia*, hverken som tilhørende Færøernes fauna, ej heller at skallerne driver iland dør (dette omtales derimod for *Spirulas* vedkommende).¹⁾ Fra Norge omtales *Sepia* af Otto Fr. Müller

¹⁾ Det eneste, der tyder på et tidligere fund ved Færøerne, er en tilføjelse (med Mørchs håndskrift) i Zool. museums eksemplar af hans ovennævnte afhandling. Det meddeles her med sysselmand Müller som kilde, at *Sepia*-skaller under navn af Grøjeskel bruges som sårmiddel på Færøerne. Det færøiske navn kan tyde på, at skallerne forhen er drevet ind her.

(1776 p. 232) og Erik Pontoppidan (1753 p. 288) uden nøjere lokalitetsangivelse. Under en diskussion ved det skandinaviske naturforskersmøde 1844 (De skandinaviske Naturforskeres fjerde Møde i Christiania p. 232—33) oplyste Boeck og Rasch at der i visse år var inddrevet mange *Sepia*-skaller ved Moss og på øerne ved Frederiksværn, samt at en mængde hele dyr et år var drevet på land ved Frederiksværn. Fra Sverige omtaler Linné (1746 p. 367), at skaller af *Sepia officinalis* driver i land ved Skåne (endog „quot annis“). Lovén (1845 p. 122) omtaler, at skaller af *Sepia* hyppigt kastes i land ved Bohuslän, men tilføjer „integra autem specimina raro obvia“. Malm (1855 p. 47) meddeler at have set en *Sepia officinalis* paa Gøteborgs fisketorv. Fra danske farvande haves oplysning hos Posselt (1892 p. 142); her driver skallerne, navnlig på Jyllands vestkyst, ofte ind i hundredevis. Ved de britiske øer omtales *Sepia officinalis* hos Forbes & Hanley (1853 p. 238) som almindelig undtagen ved den nordligste del. Macgillivray (1843 p. 29) skriver f. eks. at skallerne kun sjældent findes ved Aberdeenshire, og at dyret aldrig er fundet dér.¹⁾ Længere mod syd, i Middelhavet og ved Frankrigs kyst, er *S. officinalis* særdeles almindelig.

Om denne blækspruttes biologi findes oplysninger hos Cuénot (1917 p. 315). Det oplyses her, at formerne *Fillioux* og *Fischeri* i forårsmånederne (henholdsvis marts og april) kommer ind til kysterne, hvor de yngler. Når skallerne i år i så store mængder er drevet ind ved Færøerne, kan dette næppe forklares på anden måde end, at disse dyr under deres vandring ind mod kysten i vinterens løb på grund af ganske særlige strømforhold er bragt på afveje og ført mod nord, formentlig ud i Skagerak og den sydlige del af Nordhavet, hvor de i stort antal er omkommet, hvorefter en del af skallerne er ført på land ved Færøerne.

¹⁾ Ifølge det engelske blad „Fishing News“ (for 12/5 23) er der i foråret 1923 drevet adskillige skaller ind ved Nordskotland, hvor der i år også er fanget adskillige levende *Sepia*.

Litteratur.

- L. Cuénôt: *Sepia officinalis* est une espèce en voie de dissociation. (Arch. zool. expér. gen. 56.) Paris 1917.
- E. Forbes & S. Hanley: A history of British mollusca. IV. Lond. 1853.
- Lafont: Note sur une nouvelle espèce de *Sepia* des côtes de France. (Journ. conch. 17). Paris 1869.
- Note pour servir à la faune de la Gironde. (Actes soc. lin. Bordeaux. 28.) Bordeaux 1871.
- C. Linné: Fauna Suecica. Stockholmæ 1746.
- S. Lovén: Malacologiska notiser. Om nordiska Cephalopoder. (Öfvers. k. vet. ak.. handl. 1845.) Stockholm 1845.
- V. Macgillivray: A history of the molluscous animals of the counties of Aberdeen etc. Lond. 1843.
- A. W. Malm: Malakozoologiska bidrag till skandinavisk fauna. (Göteborgs vet. o. vitth. samh. handl. 1855.) Göteb. 1855.
- O. F. Müller: Zoologicæ Danicæ Prodrömus. Hauniæ 1776.
- O. A. L. Mørch: Faunula Molluscorum Insularum Færoensium. (Vid. Medd. Naturh. For. 1867). Kjbhv. 1868.
- E. Pontoppidan: Det første Forsøg paa Norges naturlige Historie. II. Kjbhv. 1753.
- H. Posselt: Cephalopoda. (Det vidensk. Udbytte af Kanonbaaden „Hauch“s Togter). Kjbhvn. 1893.

Summary of the Contents.

On a sudden multitudinous occurrence of *Sepia*-shells at the Faroes in the spring 1923.

- I. In the spring 1923 a great number of shells of *Sepia officinalis* L. were washed ashore in several places at the Faroes. The first shells were observed on February 13th, the last on May 25th 1923. The total number of shells at all the islands must be estimated at many thousands. In small inlets about 50 shells were washed ashore on certain days.
- II. In appearance the shells are very much like those sometimes washed ashore on the western coast of Jutland. The

length of the shells varies from 130—180 mm. Many of the shells wore marks evidently due to bites from birds, presumably gulls. On a single *Sepia*-shell remains of the animal itself is said to have been found. The shells belong to the sub-species *Filliouxii* Laf., some few perhaps to *Fischeri* Laf.

- III. *Sepia officinalis* was formerly never found at the Faroes, and the shells were totally unknown to the inhabitants. According to literature (Lovén, Forbes & Hanley, Posselt), the southern coast of Norway, the coast of Bohuslän and the northern part of Scotland seem to be the hitherto northernmost finding places of shells of *Sepia*; in these places a few whole animals were furthermore found. The sudden occurrence of thousands of shells of this south- and west-european species at the Faroes in 1923 is hardly to be explained in any other way than by supposing considerable change in the currents of the North-European seas to have taken place this year.
-